

મહુમ મુંદરજી મૂળજી શેઠ કૃત.

નવી પહેલી ચોપડીના

નવા અર્થ

સર્વે દેવ રચાવીન.

કમનલાલ ખાનીરામ શાહ શાહપોર-મુ.

કિંમત રૂ. ૦-૨-૦

૯૦૧૨

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈ-સંગ્રહ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૅપીરાયિટ્સ વિભાગ]

अनुक्रमांक ८०१२ वर्गांक

पुस्तकानुं नाम पटेल मो.पटना अर्थ

विषय ५३४१-६०६१ विभागात्

— મહુમ સુંદરજી મૂળજી શેઠ કૃત. —

નવી પહેલી ચોપડીના અર્થ

પાઠ ૧.

રમત=ખેલ.

ગમત=મન.

પાઠ ૨.

ખા=ખેન

બા=દાદા.

પાઠ ૩.

કાકા=આપના બાપ.

મામા=માના બાપ.

તાતા=રોટલા.

રામ=છોકરાનું નામ છે.

ભાત=રાંધેલા ચોખા.

પાઠ ૪.

ધી=તાવેલું માખણ.

ખી=ખીયું; મીઠ.

પાઠ ૬.

કાકી=કાકાની વહુ.

મામી=મામાની વહુ

માસી=માની ખેન.

બાબી=બાપની વહુ

ખીર=પાણીમાં ચીંખા

ખાશી તેમાં થોડું

દૂધ, ખાંડ નાખી

ખનાવેલો પદાર્થ.

પાઠ ૭.

જી=મા.

જીજી=છોકરીનું નામ છે.

ગીત=ગાયન.

પાઠ ૧૧.

ખૂમ=ધાંટા.

પાઠ ૧૨.

માળી=છોડ ઉછેરનાર;

ફલ વેચનાર.

પાઠ ૧૫.

કરી=આંખાનું ફળ.

પાઠ ૧૭.

તેલ=તલને પીલીને કાઢે-
લું તે.

પાઠ ૨૦.

ગાળ=શીરડીના રસને
ઉકાળીને ખનેલો પદાર્થ

ઢોલ=નગાર.

ડોક=ગરદન

પાઠ ૨૧.

ખોર=ખોરડીનાં ફળ.

પાઠ ૨૩.

પુતળી=મૈરીના આકાર-
નો નાનો બાટ.

પાઠ ૨૫.

સા=મધા

ડાળ=ડાળી

પાઠ ૨૬.

નિશાળ=બલુવાનું ઢેકાણું

૨] બાળવર્ગનો “મુખગણિત શિક્ષક” સવા આનો.

હરિ=હોકરાનું નામ છે. પાઠ ૨૯. દોર=ગાય ભેંસ બળદ વગેરે. પાઠ ૨૮. પશુ=ચાર પગવાળાં જનાવર પાંખ=પાંખીને કોડવાનું સાધન પાંખી=પાંખવાળા જન- વર; પક્ષી પાઠ ૨૯. કોમ=આપની બેન. પાઠ ૩૦. પટા=મોટા કિસોટા. પંખ=પગનાં તળીઆં તીખા=અણીવાળા નખ=તીણા નદોર સંતાપ=ધુપાપ તાટી=ધારીને જોઈ પાઠ ૩૧. ખરી=પશુના પગના તળીઆનું હાડકું.	ફાટ=ચીરો. વાળ=આલ; નિમાળા પાઠ ૩૨. વાછડી=ગાયનું અચ્યું હેત=માયા કિતાવળી=આકળી વાળુ=રાતનું જમવાનું ભાળો=જુઓ રૂપાળી=દેખાવડી દયાળુ=દયાવાળી દીસે=દેખાય ધેનુ=ગાય ગુણવાળી=સારા ગુણ વાળી વાંલ=હેત નિહાળી=જોઈ સૂચના=બાળપોથીમાંની પાંચમી કવિતા મોઢે કરાવવી પાઠ ૩૩. રમકડાં=રમવાનાં સાધન માટી=મટોડી પાઠ ૩૪. દરરોજ=દરેક	સવાર=વહાણું સાંજ=દીવાનો વખત ખુલ્લી=ચોકખી ટેવ=આદત; મહાવરો કસરત=શરીરને કસવું તે કોવત=બળ; જોર અંગ=શરીર તન=શરીર ઠોઠ=મૂર્ખ; અકલ્પવગરનો પાઠ ૩૫. હોંચકો=હિંચોળો સુંદર=મનનો પાઠ ૩૬. ધેડું=મોટું મેડું મેડું=નાનું ઘેડું. દુઃખ=દુઃખ જીન=ઘેટાના વાળ મળખુત=જોરાવર પાઠ ૩૭. આંખો=કેરીનું ઝાડ ખરી પડી=નીચે પડી પારકો=પરાયો; બીજનો ધેલો=અકલ્પ વગરનો
--	---	--

પહેલા ધો.નો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” હોઠ આનો. [૩

ક્યારા=ચોરસ, લંબગોળ

કે, ત્રિકોણાકાર બના

વેલા ખાડા

છોડ=નાના ઝાડ; છોડવા

લહેર=સપાટી

વાડ=કાંટા અથવા તાર

નો આંતરો.

વેલા=ભોંયપર પથરાતા

છોડ

પાઠ ૩૮.

શોધે છે=ખોળે છે.

અવાજ=સાદ

મગ્ન=ગમત

મગન=ખૂશ.

મોરલો=મોર

કળા કરે=ર્ષિના ઉભા

કરી નાચે

વાર=વખત

પ્રીતથી=હેતથી

અપરંપાર=અણખ

રડો=સારો

સહુતાં=સાંભળતાં

હરખે=ખુશી થાય

કપે=ધૂળે

નાગ=મોટા સાપ

પાઠ ૩૯.

લગામ=ધોડાને કબજા

માં સખવા તેના

મોંમાં લોહાનું નેધાલે

છે તે

ફલગો=ફુદકા; છલગો

ગરદન=ડોક

કેશવાળી=ગરદનપરનાં

લાંબાવાળ

લખડે=લટકે

પલાણુ=જીન

સાંતીમાં=હળમાં

નક્કર=સંગીન

ઝપાટાબંધ=ઝડપથી; હ-

તાવળથી,

ચાહે=માયા રાખે

પાઠ ૪૦.

કુકડી=મરધી

પીલાં=મરધીનાં બચ્ચાં

ઢગલા=ઢગ

માળો=પક્ષીને રહેવાનું

બર

પાઠ ૪૧.

કુકડો=નરધો

કામનું=અપનું, હપચોગી

સદા=દરરોજ; હાંમેશાં

જનોને=માણસોને

પુકારી=ખૂબો પાડી

પ્રભુ=પરમેશ્વર

સાંચ=મદદ

વદી=ખોલી

પાઠ ૪૨.

ગોહડી=ગળાની નીચે

જીલતી ચામડી હોય

છે તે; ઝાલર

ચપટાં=ખેટલાં

નદી=મીઠા પાણીનો રેલો

પહાડ અથવા સરોવર-

માંથી નીકળી ઢળતી

જગામાં થઇ સમુદ્રને

ખીજી નદીને કે રણને

મળે છે તે.

તળાવ=જેની ચારે બાજુ

જમીન ને વચમાં

પાણી હોય તે

૪) ખીજા ધો.નો “મુખગણિત શિક્ષક” પોણા બે આનો.

જટ=જલદી; તરત	માતૃશ્રી	ખડું=અફળાઉં; અથડાઉં
ભાવે છે=પસંદ પડે છે	કાનજી=શ્રી કૃષ્ણ	ખમા=માફ.
ગાંડી=અફલ વગરની	પાસ=પાસે	વદીને=ખોલીને
મારગે=રસ્તે; વાટે	રઠ=ઢઠ; જીંદ.	અપાર=ધણો
ભડકી=શ્રી	મલકતી=ખુશી થતી;	વીલું=ઉદાસ
ભાગી જાય=નાસી જાય	હસતી.	ભાળી=જોઈ
ગમાર=જંગલી	પ્રેમ=હેત.	આંસુધાર પાડે=રડે.
ગાંગરે=ખરાડે	ઉપકાર=પાડ; આભાર	પૂરજી=પુરો.
સાન=સમજણ	પાર નથી=છેડો નથી	ધરીને=લાવીને
ભાન=ખચર	એટલે ધણાજ છે.	મલકતે=હસતે
ડોખું=ભેંસ	પાઠ ૪૪.	લળી લળી=ખુશી થઈ
મુરખ=અફલ વગરનો	ખાતે=હોંસથી	વારંવાર=વારંવાર
હેવાન=ઢોર; પથુ	ખમી=વેડી; સહી.	મસ્તી=તોફાન.
પાઠ ૪૩.	લાત=પગ મારવો તે	શિખામણુ=હાથડાની
માખણુ=દહીંમાં પાણી	ખુદું=ચગદું.	વાત; બોલ.
નાખી વલોવવાથી ઉપર	ખોફી=ચુંબન; ખચ્ચી.	પાળીપોથી=ખવડાવી
ચીકણું ચીકણું તરી	સરસો=સાથે.	પીવડાવી
આવે છે તે.	ખ્યાર=હેત.	અગણિત=ધણા
તાવે=ગિનું કરે.	પોઢાડી=સુવાડી.	આભાર=પાડ; ઉપકાર
રવાઈ=દહીં વલોવવાનું	અજોજો=ગીત ગાવું તે.	કછોર=નગણીઓ
લાકડાનું ઓળર	વદતી=ખોલતી	એકતાર=એક સરખી
વલોવે=ઉથલપાથલ કરે.	વાંલાં=વઢાલાં; મીઠા.	સેવા=આહરી; ખરદાસ.
જશોદાજી=શ્રી કૃષ્ણના	સાર=સારા.	ચૂકું=બુલું

ત્રીજા ધો.નો "મુખગણિત શિક્ષક" નો આના. ૧૫

લગાર=જરાપણ.	ખાતરી=નક્કી	ધારવાં=પહેરવાં
પાઠ ૪૫.	ખરાખર=ચોકસ; પાકું	નિબ=પૌતાના
વિદ્યાર્થી=ભણનાર છોક-	પાઠ ૪૭.	પાઠ=લેશન
રા; નિશાળીઆ	ગંધાય=વાસ મારે	તહિં=ત્યારે
આંદલા=આંદલા	સડી=કોહી	ગુરુ=મહેતાજી
રાતા=લાલ	ચોળી=મસળી	સર્વદા=હંમેશાં; દરરોજ
પાકેલ=પાકેલા	ખસ=ઝીણી ફેદલી	હંમેશાં=દરરોજ
વર્ગ=સરખું શીખનાર	ગુમડાં=મોટા ફેદલાં	ભાવ=હોંસ
છોકરાની હાર	સાફ=ધોએલા	કદા=કોઈ વખત; કદાપિ
ચપળ=ચાલાક; ચંચળ	પાંસરા=સીધા	આઝા=હુકમ
આખાશી આપી=વખાણુ	પાઠ ૪૮.	માનવી=કુખુલ કરવી
કયા	નિશાળીઆ=ભણનાર	સીધા=પાધરા
વાદળ=આકાશ	છોકરા	પાઠ ૪૯.
પત્તાં=પાનાં	સંભારવા=યાદ કદવા	પીઠ=વાંસો
પાઠ ૪૬.	જગનાથ=જગતનાધણી;	લખડે=લટકે
મિત્ર=મેળવેલા; મેગા	પરમેશ્વર	તળીઉં=નીચેનો ભાગ
કરેલા	પ્રભાતે=સવારમાં	રેતાળ=રેતીવાળી
યાદ=ફેમ; સરત	પ્રીત=હેત	ઝપાટાખંધ=ઝડપથી;
મેળવણી=મેગ	નમવું=પગે લાગવું	જલદીથી
આરપારથી=આ બાબતુ	શાણા=ડાહ્યા; સમજી	ભડકે=ખીએ.
થી પેલી બાબતુ	શુભ=સારી	અક્કલહિણુ=સમજણ
માપ=પ્રમાણ	વચ્ચ=લુગડાં; કપડાં	વગરનું
નારંગી રંગ=નારંગીના	અંગે=શરીરે	જીંદીયું=જીંટ
જેવો રંગ		

૬૧] ચૈથા ધો. નો “મુખગણિત શિક્ષક” ત્રણ આના.

ખારીલું=અદેખું
ખીંગળ=ખીજવાય એવું
ગાંગરે=ખરાડે
વહે=ખેચે; ઉચકે
ખમે=વેઠે
કાપે=ઓછો કરે
પંથ=રસ્તો
અપાર=ધણો; લાંબો
રણુ=રેતીનું મેદાન
વા'ણુ=વહાણુ
સમાન=જેવું; બરાબર
પ્યાર=હેત

પાઠ ૫૦.

દરજી=જુગડાં શીવનાર
ડગલી=નાની અંગરખી
ઝબલું=ડુંકી બાંહેતું
જુલવાણું નાનું પહેરણુ
કોટ=ડગસો
ટાંગી=લટકાવી
શીવવું=સીવણકામ
વાર=વખત
સુરવાળ=સાંકડા પાયચા-
ની બેંધી

ધાધરી=નાનો ચણીઓ.
હાયમાં લઇશ=માંડીશ;
શર કરીશ
પાઠ ૫૧.
દરરોજ=હંમેશાં
સોય=શીવવાનું લોહાનું
હથિયાર
ગંદું=મેલું
મશ્કરી=મગ્ગક
માહું=ખરાખ; તુકસાન
પરનાય=દીલગીર થાય
અણુધાયુ'='ઓચિંતું
મુઝાય=અકળાય; ગભરાય.

પાઠ ૫૨.

પૈસો=રૂંદ; સવાકો;
ત્રણ પાઇની કિંમત-
નો તાંબાનો સિકકો
ઢપુ=ખે પૈસા; અડધો
આનો
ચળકતો=ઝળકતો; ચળ
કાટ મારતો
પાઇ=તાંબાનો નાનામાં
નાનો સિકકો

ખડી=સફેદ માટી
આનો=ચારપૈસા; આની;
નીકલનો ખાર પાઇની
કિંમતનો સિકકો
ખુશી=રાજ
ધાતુ=ખનીજ પદાર્થ
પાઠ ૫૩.
રૂપા નાણું=રૂપાના સિક્કા
રૂપીઓ=સોળ આનાની
કિંમતનો રૂપાનો સિક્કો
અર્ધો રૂપીઓ=આઠ
આના
પાવલી=ચાર આના
ખે આની=ખે આના
મહોરું=છાપ
ખજરમાં=હાટમાં
હાલવી=ખાલી કરી
ધારી ધારીને=તાકી
તાકીને
મુસાફર=રસ્તે જનાર
માણસ
દર=આધે
દુકાનદાર=દુકાનનો
માલિક

પાંચમા ધો.નો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” અઢી આના. [૭

પાઠ ૫૪.	ઝોરતી=ઝોડું ઝોડું ના-	નરસું=નડાઈ; વાસી.
ભર=જીવાર	ખતી	સમજ=સમજણ; ગમ
ખેતર=અનાજ પકવવા-	ઝીણો=ખારીક	એકાદ=એક
ની જગા	અહલે=ફેરવે	તાજી=તરતની
ઝોળખી=પારખી	થાક=મહેનત	પાઠ ૫૬.
અનાજ=ખેતરમાં દાણા	સાફ=ચોકખાં	પાટી=સ્લેટ
પાકે છે તે	પાઠ ૫૭.	ખાજી=પાસા
પાઠ ૫૫.	કુંભાર=માટીનાં વાસણ	કુંડાળું=ચકરડું
રાંધીને=ખાશીને	ખનાવનાર	પાઠ ૬૦.
ભરડીને=મચરડીને	કુલાયો=ખૂશ થયો.	હળીમળી=સંપી
માંદા=ખિમાર	ખૂમો=ધાંટા	હમમ=હમમત કરનાર;
ખડ=ધાસ	હેત=માયા; ખ્યાર	વાળંદ; નાઇ
ખડધાન=ધાસમાંથી પેદા	અધમુઝો=અડધા મુઝે-	ચીસો=ખૂમો
થતું અનાજ	લા જેવો.	તરફડીઆં=મહેનત
અસલ=પહેલાં; અગાઉ	દેખાવ=ખનાવ	ચાળા=નિશાની
વારામાં=વખતમાં	સમજી=સમજણવાળો	વેળા=વખત
ઝપિ=તપ કરનાર	વગર=વિના	ચૂપ=મુગી; છાની
બ્રાહ્મણ	પસ્તાય=દીલગીર થાય	અણસમજી=સમજણ
ગુજરાન=ગુજરો	આપનું=પોતાનું	વગરનો
પાઠ ૫૬.	હાંસી=મનક; મસ્કરી	સંગ=સોળત; દોસ્તી
ધંટી=અનાજ વગેરે	પાઠ ૫૮.	અપાર=ધણી
દળવાનું જે પથરાનું	મેમાન=પરોણો	દાનિ=તુકસાન
સાધન	સાફ=ચોકખાં	ખુવાર=પાપપાસ
પડખે=ખાજીએ		

૮] શુ. સા. ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા એ આના.

બાપડી=ગરીબ

વાનર=વાંદર

સંગ=સાથે

મુંઝાણી=ગભરાણી

ખરડાયું=ખગડયું

નિબ્બ=પોતાનું

અંગ=શરીર

પાઠ ૬૧.

ક'દોષ=મિઠાઈ વગેરે

વેચનાર

ધરત્ક=સોદો લેનાર

ચૂલ=મોટા ચૂલો

તાવડો=મોટા પેણો

એકાદ=એક

પાઠ ૬૨.

હહાપણુ=ચતુરાઈ

ચાલ=ધારો; રિવાજ

અવાજ=સાહ

વાટ=રાહ; વાર

ટાંગેલો=લટકાવેલો.

પાઠ ૬૩.

વાર=એક દિવસ

રવિવાર=સુરજનો વાર.

રગ=કુદ્રી

સોમવાર=ચંદ્રમાનો વાર

ગુરવાર=ભેરપતવાર

છેલ્લો=આખરનો

ભેળું=એકઠું

અઠવાડીકિં=સાતવરીકિં

તમામ=અધા

આકાશ=ગમન

ચંદ્રમા=ચાંદો

બાધઅધ=દોસ્તદાર

યાદ=ફોમ; સરત

પાઠ ૬૪.

નમીએ=નમન કરીએ

જગપતિ=દુનિયાનો

ધણી; પરમેશ્વર.

અગણિત=ગણાય નહિ

એટલા; ધણાજ

વાયુ=વા

જળભંડાર=સમુદ્ર;

દરીઓ

પદાર્થ=વસ્તુ

પ્રાણી=જોને જીવ છે ને

જે અહીંથી તહીં

ફરી હરી શકે છે તે

સરજહાર=ખનાવનાર;

પરમેશ્વર

તુજ=તારી

રક્ષા=રક્ષણ; સંભાળ

સંસાર=દુનિયા

જગદાધાર=જગતનો

આધાર; પરમેશ્વર

પ્રીત=હેત; પ્યાર

કરુણા=મહેરબાની

ભંડાર=ખજાનો

સા'ય=મદદ

પૂરણુ=પુરો

ધરીને=રાખીને; લાવીને

સદ્વિદ્યા=સારી વિદ્યા

સદ્બુદ્ધિ=સારી બુદ્ધિ

પાલનહાર=પાળનાર;

પરમેશ્વર

કવિતાની સમજૂતી.

પાઠ ૩૨—ગરીબ ગાય ને તેવું સારું દૂધ જુઓ, ગાય કેવી શોભિતી, ને દયાળુ દેખાય છે ! ખરેખર ગાય, તું ઘણો ગુણ કરે એવી છે, તેથી તને જોઈને હમેશાં ઘણું હેત આવે છે.

પાઠ ૩૪—કસરત કરવાથી જોર આવે છે, શરીરમાંથી આજસ જતું રહે છે; કદાપિ રોગ થતો નથી અને શરીર તથા મન ચોકમાં રહે છે.

પાઠ ૩૮—મોર ખુશી થઈને જે વખતે ડાળા કરે છે અને હાંસથી પાંખ હલાવે છે ત્યારે ઘણોજ શોભે છે. સારા રંગથી શોભે છે અને સારો રાગ કાઢે છે; તેથી આજકો સાંજળીને ખુશ થાય છે અને સઘળા નાગ ધ્રુજે છે.

પાઠ ૪૧—મરઘા હમેશાં બધાથી પહેલાં ઊઠીને સતેલા માણુ-સોને બૂમો પાડો જગાડે છે. અને કહે છે કે બધા ઊઠો અને પહેલાં પરમેશ્વરને પગે લાગી તેની મદદ માગો અને પછી કામે લાગો, કુકરેકુક બોલીને એવું બતાવે છે કે ગયો વખત ફરીને પાછો આવતો નથી. સુખો વધારે એવાં સારાં કામ કરો. દરરોજ મરઘા એટલા માટેજ બૂમો પાડે છે.

પાઠ ૪૨—બેંસ દૂધમાં સારી છે મતલબ કે ઘણું દૂધ આપે છે પણ તે ગાંડી કહેવાય છે. કારણ કે રસ્તામાં ઉંટ મળે તો બીને નાસી જાય છે. જંગલી જેવી ચાલે છે તેને કંઈ સમજ ને ખબર નથી. તેથી મુરખ માણસને બધા બેંસ જોવા કહે છે.

૧૦] બીજી ચોપડીને “ડિક્ટેશન શિક્ષક” બે આના.

પા ૪૩—શ્રી કૃષ્ણ માની પાસે મા, મા, કરતો આવ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે મા મને માખણ આપશો તો છાશ કરવા દમશ એમ કહી ગોળી, વાંસ કે હાથ પકડતો. શ્રી કૃષ્ણની જક સમજીને મા ખુશી થઈને માખણ લઈને હાથમાં આપતી.

પા ૪૪—મા, તારો ઘણો આભાર છું, તારો ઘણો આભાર છે. કારણ કે તું હોંસથી લાતના માર બેઠીને બોળામાં લઈ પોતાનું દૂધ પીવડાવે છે, હું હસતો રમતો તારો બોળો ખુદ તે તું ખુશીથી ખમે છે. મને બચ્ચી કરીને છાતી સાથે દાબીને તું હિત બતાવતી મને સુવાડીને હેતથી સારાં મને ગમે તેવાં ગીત ગાઈ હાલાં ગાતી. જો હું પડું કે અથડાઉં તો ખમા બોલીને ધણું હેત કરતી. મારું મોઢું ઉદાસ બેઠને તું રડતી, પુરું હેત રાખીને સુખે દુઃખ મને લાડ લડાવ્યાં. સારા ખુશ થતા મોઢાથી એટલે આનંદથી હું તારી પાસે પહેરી બોલીને આવું ત્યારે તું વારંવાર ખુશી થઈને જોતી ને એવારણાં લેતી. મારું તોફાન માફ કરીને મને સારી શિખરમણ આપતી. મને ખવડાવી પીવડાવી મોટા કર્યો એ તારો મોટો પાડ છે, કદાપિ નહું નચુણીઓ થાઉં તોપણ તારું હેત એક સરખું રહેતું, એ તારો શુભ માનીને તારી ચાકરી કરવાનું જરા પણ બહું નહિ.

પા ૪૬—સવારના પહોરમાં બેઠીને, પરમેશ્વરને હેતથી યાદ કરવા; પછી ડાહ્યા થઈને સારી રીતથી માખાપને પગે લાગવું. પછી દાતણ કરીને નહાઈ લેવું પછી શરીરે સારાં એટલે ધોએલાં કુગડાં પહેરવાં, નિશાળમાં વખતસર જવું ને પોતાનું લેશન યાદ કરવું. હમેશાં વર્ગમાં જઈને એસા ને વખતે મહેતાજીને પગે લાગવું.

ત્રીજી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” અઢી આના. ૧૧

હંમેશાં હોંસથી મળવું અને દાઢની સાથે કંદાપિ લડવું નહિ. મહે-
તાજીનો હુકમ માનવો અને વળી સાચું બોલવું. નિશાળમાંથી છુટી
પાંસર ઘેર જવું.

પાઠ ૪૯—બીટ અક્કલ વગરનું, અદેખું અને ખીજવાય એવું
છે, ગળે આંધેલી ઘંટડી વગાડી ઝરાડે ને વાંકી ચાલ ચાલે. પશુ
દુઃખ વેડીને બાર ખેંચી જાય ને લાંબી મુસાફરી કરે છે. રેતીના
મેદાનમાં વહાણના જેવું કામ છે તેથી હેન આવે છે.

પાઠ ૫૧—મજાક કરતાં નુકસાન થાય છે, અને મજાક કર-
નારો પાછળથી દીલગીર થાય છે. નહિ ધારેલું ફળ મળે છે ત્યારે
તે દરજીની પેઠે મનમાં બળે છે.

પાઠ ૫૬—જે વિચાર વગર કામ કરે તે પાછળથી દીલગીર
થાય છે. તેનું પોતાનું કામ તે બગાડે છે ને દુનિયામાં તેની મસ્કરી
થાય છે.

પાઠ ૬૦—સમજણ વગરના માણસની દોસ્તીથી બહુ દુઃખ
પેદા થાય છે. તેનો પ્યાર હોય છે છતાં તે નુકસાન કરે છે અને
સામા પાયમાલ કરે છે, જુઓ બિચારી બિલાડી વાંદરાની સાથે
રહી તેથી પોતાનું શરીર બગડ્યું માટે તે મનમાં બહુ ગભરાણી.

પાઠ ૬૪—વારંવાર પગે લાગીએ, પરમેશ્વરને વારંવાર પગે
લાગીએ. સુરજ, આંદો, ગણાય નહિ એટલા તારા, વા, સમુદ્ર, માઠ,
પહાડ, પદાર્થ અને પ્રાણીઓ એ સર્વના બનાવનાર પરમેશ્વરને વારં
વાર પગે લાગીએ, આંધેલી દુનિયા તારી સંભાળથી ટકી રહી
છે, જેને જે જે લાયક છે તે તે પરમેશ્વર તું આપે છે. (૨૬) હે
દયાના મંદાર તું પ્રાણીઓનું હૃદયથી પોષણ કરે છે; (૨૬) સારાં

૧૨] ચોથી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ત્રણ આના.

કામોમાં પુરૂં હેત લાક્ષીને મદદ કરે છે. (ટક) પરમેશ્વર સારી વિદ્યા
સારી બુદ્ધિ વધારે એવું માગીએ છીએ. (ટક)

ચોપડીમાં આવેલા નોંધાક્ષરો.

મચ્છર	ખુલ્લી	ત્રણ	પ્રીત
નક્કર	પ્રીતિ	સર્વ	પ્રભુ
વિદ્યાર્થી	પત્તાં	વર્ગ	ખ્યાલા
હલાળ્યું	પ્રમાણે	પ્રભાતે	વસ્ત્ર
સર્વદા	આજ્ઞા	ખ્યાર	મશ્કરી
પેસ્તાય	અણુધાયું	આળ્યો	કર્યું
પૂછ્યું	અર્થો	લલ્લુ	પત્થર
બોલ્યો	ચીતર્યું	ત્રાજવી	છેલ્લો
ચંદ્રમા	શુક	જાણ્યું	હાથર
સૂર્ય	ચંદ્ર	પદાર્થ	રક્ષા
પ્રાણી	સદ્વિદ્યા	સદ્બુદ્ધિ	

શુદ્ધિ પત્રક.

અશુદ્ધ	શુદ્ધ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
મારું	મારૂં	તારું	તારૂં

અશુદ્ધ	શુદ્ધ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
સારું	સારૂં	કબૂતર	કબુતર
હેમેશાં	હેમેશાં	પૂરો	પુરો
પાટિયું	પાટીઈ	મુણતાં	મૂણતાં
કૂકડી	કુકડી	કૂકડો	કુકડો
કૂકડૂકૂક	કુકરેકૂક	મુઓ	મૂઓ
મુતેલાં	મતેલાં	ગુરૂ	ગુરુ
ખીજળ	ખિજળ	મુરવાળ	મુરવાલ
ગંદું	ગંદું	દૂર	દૂર
રૂપિ	ઋપિ	મૂઠી	મુઠ્ઠી
કૂલાયો	પુલાયો	કરું	કરૂં
ખુણા	ખુણા	શાહી	સાહી
શીસો	સીસો	હાની	હાનિ
મીઠાઈ	મિઠાઈ	ગુરવાર	ગુરુવાર

ગાય. (ચોપાઈ)

ગુણવાળી શીંગાળી માય, પાણી પીતીને ખડ ખાય;
કેવો છે એનો આકાર, ચારપમાળી આંચળ ચાર.
ફરીને પગ ને ફરીમાં ફાટ, ઘણો રૂપાળો ભાળો ઘાટ;
ચંછવાડે પુછડે છે વાળ, નિત્ય ગોવાળ કરે સંભાળ.

૧૪] બાળવર્ગના “મુખગણિત શિક્ષક” સવા આનો.

હોઠ હલાવે બેઠી હોય, કાળી ધોળી રાતી કોય;
દોતાં દુધ બલુનું દેખાય, તેનાદહીં માખણુ ધી થાય.
બાસુદી ને બને શિખંડ, કરે પેટમાં ઉપજે ઠંડ;
પેંડા બરફી ને દૂધપાક, ખાતાં ખીર ન લાગે થાક.

નિશાળીઆને શિખામણ.

દોહરો.

પરોઢીએ નીત ઊઠીને, લેવું ઇશ્વર નામ;
દાતણુ કરી નાહ્યા પછી, કરવા પાઠ તમામ.
કહ્યું કરો માખાપનું, દો મોટાંને માન;
ગુરુને બાપ સમોગણો, મળશે સાઈ જ્ઞાન.
જીઠું કદી ન બોલવું, તજવું આજસ અંગ;
હળી મળીને ચાલવું, રાખો સારો સંજ.
નિત્ય જવું નિશાળમાં, બણવું ચોડી ચીત;
ગુરુની શિક્ષા માનવી, રૂડી રાખી રીત.
રાખો નહિ મન રમતમાં, સમજે સારી પેર;
નિશાળમાંથી નીસરી, જવું પાંસરું ઘેર.

પહેલાં ધો. નો “મુખગણિત શિક્ષક” દોઢ આનો. ૧૫

મૂળરંગ વિષે.

(સાખી)

લાલ પીળો ને વાદળી, મૂળરંગ કે'વાય.

બાકીના બીજ બધા, મેળવણીથી થાય.

વાર વિષે (દોહરો.)

રવિ પછી તો સોમ છે, ત્રીજો મંગળવાર;

ચોથો બુધ, ગુરૂ પાંચમો, પછી શુક્ર છેવાર.

શનિવાર તે સાતમો, છેલ્લો વાર ગણાય;

એમ એક અઠવાડિયું, સાત વારનું થાય.

ચલણી નાણાની ધાત.

૩ પાઈ = ૧ પૈસો

૨ દોઢ પાઈ = ૧ પૈસો

૬ પાઈ = ૧ ઢબુ

૪ દોઢ પાઈ = ૧ ઢબુ

૨ પૈસા = ૧ ઢબુ

૧૨ પાઈ = ૧ આનો

૮ દોઢ પાઈ = ૧ આનો

૨ ઢબુ = ૧ આનો

૪ પૈસા = ૧ આનો

૨ આના = ૧ બેઆની

૧૬] પાંચમી યોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ત્રણ આના.

૨ બેઆની = ૧ પાવલી	૨ અડધા = ૧ રૂપીઓ
૨ પાવલી = ૧ અડધા	૧૫ રૂપીઆ = ૧ ગેણી (મહોર)
૨ અડધા = ૧ રૂપીઓ	
૧૯૨ પાઈ = ૧ રૂપીઓ	રૂપીઆ એકના અડધા ૨
૧૨૮ દોઢ પાઈ = ૧ રૂપીઓ	રૂપીઆ એકની પાવલી ૪
૬૪ પૈસા = ૧ રૂપીઓ	રૂપીઆ એકની બેઆની ૮
૩૨ ઢબુ = ૧ રૂપીઓ	રૂપીઆ એકના આના ૧૬
૧૬ આના = ૧ રૂપીઓ	રૂપીઆ એકના ઢબુ ૩૨
૮ બેઆની = ૧ રૂપીઓ	રૂપીઆ એકના પૈસા ૬૪
૪ પાવલી = ૧ રૂપીઓ	રૂપીઆ એકની દોઢપાઈ ૧૨૮
	રૂપીઆ એકની પાઈ ૧૯૨

રચનાર—છગનલાલ ભોતીરામ શાહ.

રચનારનું ઠેકાણું—શાહપોર—સુરત.

પ્રસિદ્ધ કરનાર—છગનલાલ ભોતીરામ શાહ.

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું—શાહપોર—સુરત.

છાપનાર—નારાયણરાવ લક્ષ્મણરાવ નીકમ.

છાપવાનું ઠેકાણું—શંકર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ ચક્રાના પુલપર
ટાંકી પાસે—સુરત.

આ સિવાય ગ્રેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. દૃત લોકપ્રિય થઇ પડેલી—
બાળપોથીથી સાતમી સુધીના તથા કન્યાવાચનમળાના ત્રણે ભાગના અર્થની તોટો વગેરે મળશે.

—: બાળપોથી માટે :—

“મુખગણિત શિક્ષક” ભા. ૧. સવા આનો.
“ડિક્ટેશન શિક્ષક” ભા. ૧. બે આના.

—: પહેલી માટે :—

“મુખગણિત શિક્ષક” ભા. ૨. દોઢ આનો.
“ડિક્ટેશન શિક્ષક” ભા. ૧. બે આના.

—: બીજી માટે :—

“મુખગણિત શિક્ષક” ભા. ૩ પોણા બે આના
“ડિક્ટેશન શિક્ષક” ભા. ૨. બે આના.
મુરત શહેર તથા ચોર્યાસી તાલુકાનો
“ભૂગોળ શિક્ષક” બે આના.

—: ત્રીજી માટે :—

“મુખગણિત શિક્ષક” ભા. ૪. બે આના.
“ડિક્ટેશન શિક્ષક” ભા. ૩. અઢી આના.
મુરત જિલ્લાનો નકશો ત્રણ આના.
મુરત જિલ્લાનો ભૂગોળ શિક્ષક. બે આના.
ગુજરાતની સામાન્ય ભૂગોળની

પ્રશ્નોત્તરમાળા બે આના.

“બાળ ગરબાવળી” ની તોટ બે આના

—: ચોથી માટે :—

“મુખગણિત શિક્ષક” ભા. ૫. ત્રણ આના.
“ડિક્ટેશન શિક્ષક” ભા. ૪. ત્રણ આના.

—: પાંચમી માટે :—

“મુખગણિત શિક્ષક” ભા. ૬. અઢી આના.
“ડિક્ટેશન શિક્ષક” ભા. ૫. ત્રણ આના.

શીખવા શીખવવાનાં સર્વોપયોગી સરળ સરતાં પ્રસ્તુત કર્યા—
શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા ભાષ્ય શાહ. શાકપોર-મુરત.

